

Barn med allergi i skolan

Marina Jonsson, Allergisamordnare, Barnsjuksköterska, Centrum för arbets- och miljömedicin (CAMM)

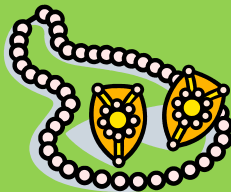
marina.jonsson@sll.se

CAMMs allergiprevention

Fokus

Allergi som kan kopplas till:

- Miljöfaktorer inomhus och utomhus (t.ex. pollen och pälsdjur)
- Exponering för olika sorters produkter och material i arbetet eller på fritiden (t.ex. nickel)

Kunskapspridning

- Allergiförebygga de arbete i skolor och förskolor
- Kunskapshöjande insatser för allmänheten
- Nätverk och seminarier för skolsköterskor och hälso- och sjukvårdspersonal
- Samarbete med Astma- och allergiförbundet

Kunskapskällor

Evidensbaserad kunskap

Kartläggningar och forskningsresultat, t.ex. miljöhälsorapporter och publikationer från Bamse-studien.

Rapport om allergi och miljö i förskolan och skolan (mars 2013)

- Rapporten är framtagen av socialstyrelsen i uppdrag av regeringen
- Den visar på en rad brister i rutiner, kompetens och kontinuitet:
  - Utbildning och kommunikation
  - inomhusmiljön
  - utomhusmiljön
  - mathantering
  - idrott
  - ansvarsfördelning

Kunskap

All personal på förskola och skola bör ha ett visst mått av kunskap om:

- Astma, allergier och deras utlösande faktorer och hur kan vi undvika att barnet får symtom eller behöver öka sin medicinering i förskolan
- Symptom vid astmaanfall och vid svår allergisk reaktion
- Faktorer som påverkar inomhusmiljön/arbetsmiljön och att luftvägsirriterande ämnen hålls på en miniminivå

Astma hos 4 åringar och 12 åringar mellan år 2003-2011

- Hos 4 åringar har astma ökat från 6,1 till 9,5%
- Hos 12 åringar har astma ökat från 6,4% till 8,9%
- Vanligare hos pojkar
- Förekomst av astma är högre bland barn till föräldrar med lägre utbildningsnivå

Källa Miljöhälsorapporten 2013

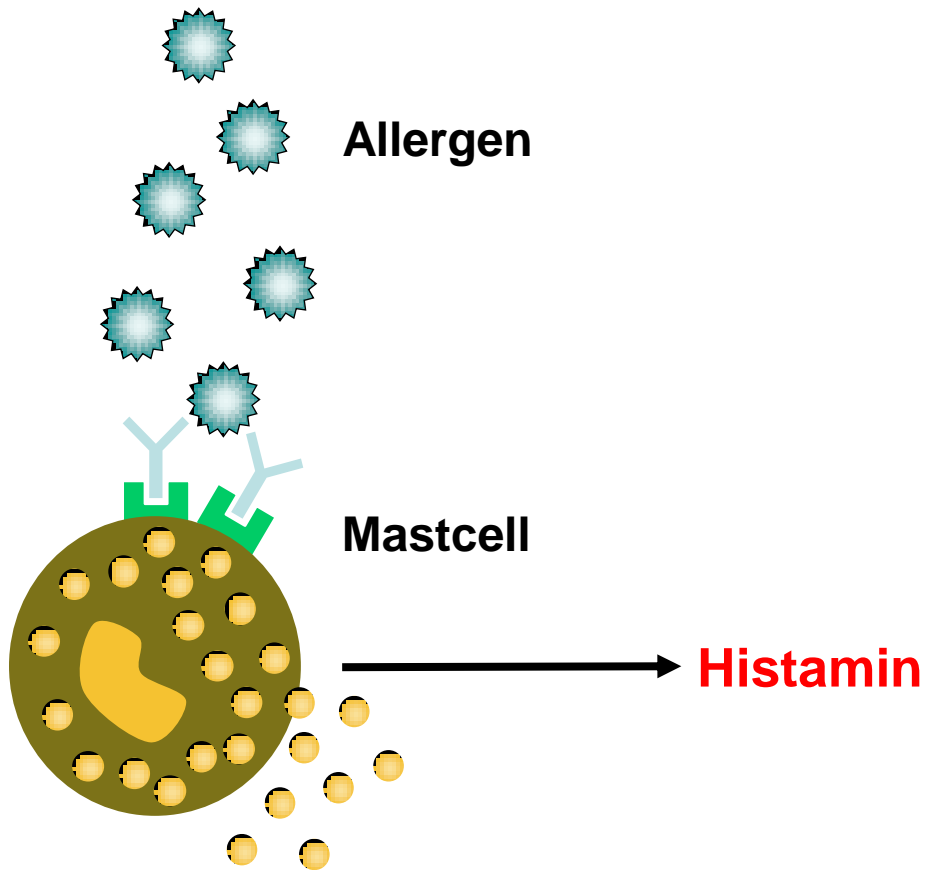
Regionala Miljöhälsorapporten 2013

	4 år		8 år		12 år		16 år
	2003	2011	2003	2011	2003	2011	2011
Astma	8,2	9,9	6,9	8,0	7,1	8,4	8,5
Hösnuva	3,1	2,3	7,1	6,8	7,7	13,7	16
Böjveckseksem	8,9	7,1	7,1	8,6	6,1	8,2	5,0
Födoämnesallergi	4,4	5,0	5,4	8,4	4,6	8,4	8,1
Något av ovan	20	19	20	22	18	26	25

Vad är allergi?

- Allergi är en överreaktion hos det immunologiska försvaret mot ofarliga ämnen i omgivningen som man normalt borde vara tolerant emot
- De ämnen man reagerar mot kallas allergener och är alltid proteiner

Allergisk reaktion

Symtom på allergi

- Nysningar, klåda, nästäppa och rinnsnuva
- Röda kliande svidande ögon
- Andnöd, hosta, pipande andning
- Nässelutslag och eksem
- Tarm och magproblem
- Astma
- Allergisk chock (anfylaxi)

- Kan komma snabbt eller efter flera timmar

Den allergiska marschen

Födoämnesallergi
och eksem

Astma, pälsdjurs-
och kvalsterallergi

Rhinit, pollenallergi

Lindrig-måttlig reaktion

Symtom

- Hudutslag med klåda (nässelutslag)
- Klåda/rinnande ögon/näsa
- Svullnad klåda mun och svalg
- Svullna läppar/ögonlock

Kraftig reaktion

Symtom

- Utbrett nässelutslag, kraftig rodnad och/eller svår klåda över stora delar av kroppen
- Ökande svullnad i mun och svalg med heshet eller svårt att tala
- Tydliga andningsbesvär: hosta, astma, eller andra andningssvårigheter
- Tilltagande magsmärtor och/eller kräkningar
- Kallsvett, blekhet
- Oro, ångest, tilltagande trötthet, medvetslöshet

I förskolan kommer allergi vanligtvis från

- Födan

Ägg, mjölk, nöt, jordnötter, soja,
vete, fisk

- Pälsdjuren

Katt, hund, häst, gnagarna

- Pollen

Björk, gräs och gråbo

Födoämnesallergi

Specificerade symtom från luftvägar, hud eller mage eller tarm vid intag av födoämnen (diagnos ska ställas av läkare)

Barn under 1 år: mjölk, ägg (fisk)

Äldre barn: jordnötter, nötter, skaldjur, ev soja

Födoämnen som kan ge livshotande allergiska reaktioner:
mjölk, ägg, nötter, jordnötter och soja

Mjölkallergi

- Förekommer hos 3-5-8%
- Upptäcks tidigt ofta mellan 2-6 månader
- Tester är inte alltid positiva
- Symtom kan vara från huden eksem med blossande kinder och utslag i ansiktet, diarré, kräkningar, matvägran, dålig viktuppgång, astma
- De allra flesta växer ifrån sin allergi före 3 års ålder
- Men 75-80% av barnen får tillbaka sin allergi i skolåldern mot pollen och pälsdjur

Allergi

Mjölkalergi

- Protein
- Små barn
- ”Växer oftast bort”
- Immunförsvaret
- Symtom från hela kroppen
- Nolltolerans mjölk
- Ingen medicin
- Ibland/sällan livshotande
- Mjölfri kost

Överkänslighet

Laktosintolerans

- Kolhydrat
- >skolåldern
- Växer fram
- Enzymbrist (laktas)
- Symtom från mag-tarmkanalen
- Tål inte laktos
- Laktastabletter
- Aldrig livshotande
- Laktosfri kost

Äggallergi

- Förekommer hos ca 2-4% av barnen
- Debuterar också ofta tidigt 2-6-9 månader
- Har god prognos och växer också ofta bort innan skolåldern

- Men 75-80% av barnen får tillbaka sin allergi i skolåldern mot pollen och pälsdjur

Jordnötsallergi

- Starkt allergen, är en ärtsläkting
- Förekommer dolt i choklad och konditorivaror, kan ibland räcka att man öppnar en påse med jordnötter
- Skall inte få förekomma i förskolans lokaler eller område
- Kan ge allvarliga till livshotande allergiska reaktioner
- Hos björkallergiker symtom från mun och svalg

Nötallergi

- Hasselnöt, pecannöt, valnöt, cashew, pistage och paranöt (mandel)
- Inte släkt med jordnöt
- Primär nötallergi kan ge kraftiga till livshotande allergier
- Hos björkallergiker kan symtom från mun, svalg och hals förekomma vid intag av nötter

Födoämnesallergier hos barn- korsreaktioner

- Lövträd: Hasselnöt, jordnöt, alla stenfrukter och kärnfrukter (äpple, päron, persika etc), kiwi, morot och potatis
- Gråbo pollen: selleri, persilja, koriander, kamomill
- Baljväxter: Ärtor, bönor, linser, sojaböna, jordnöt, lakrits
- Timotej: Vete

Fisk allergi

- Mer ovanlig <1%
- Är en viktig näringskälla
- Fisk kan till finnas i tapenade, leverpastej, charkprodukter
- Det finns även fiskallergiker som reagerar på kyckling eller andra fåglar pga att de äter djurfoder som är gjorda av fiskprotein

Astmasjukdom hos barn

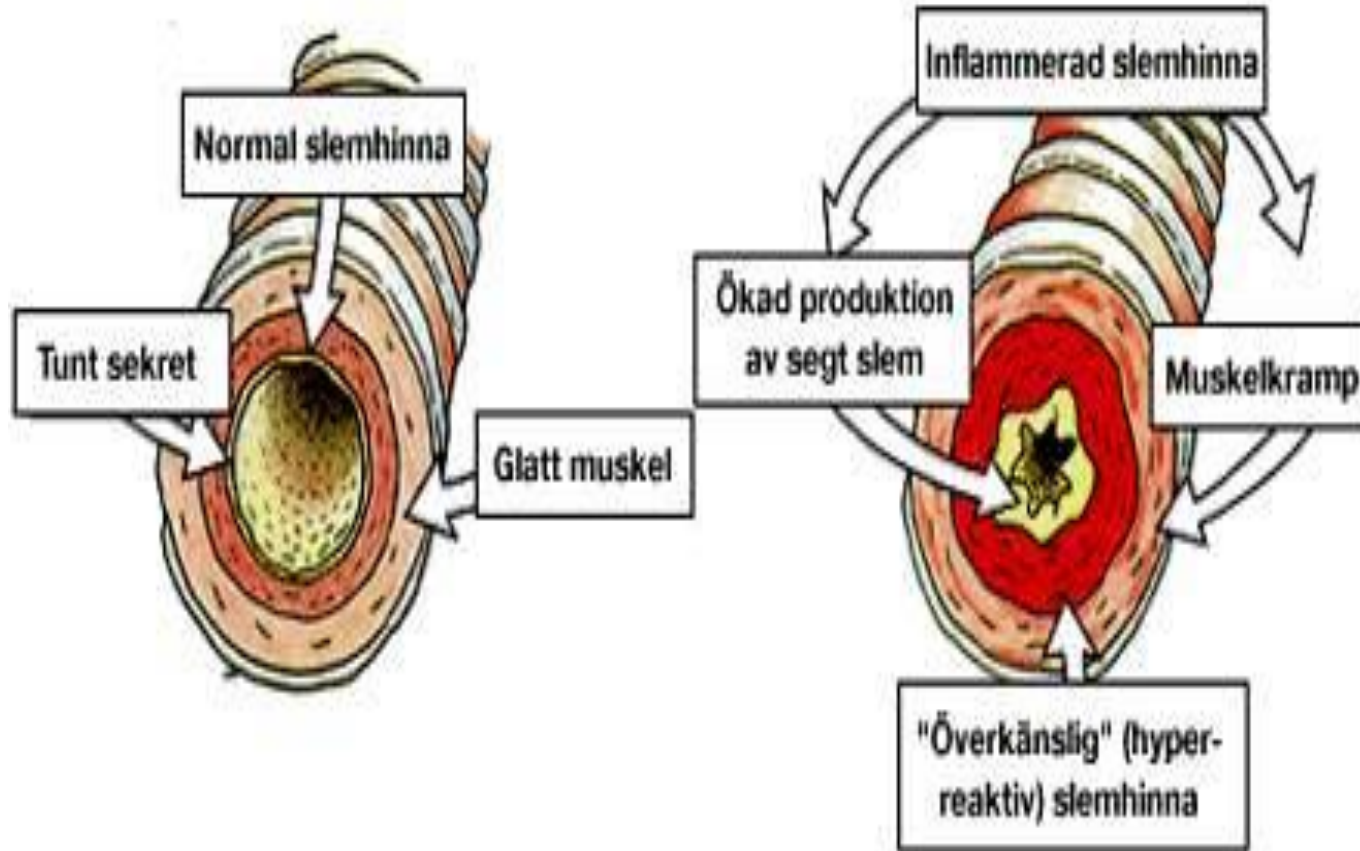
Orsak

Infektioner, pollen- eller pälsdjursallergi, kvalster, födoämnen, ansträngning

Symtom

- Pipande och väsande andning
- Hosta (vid skratt, gråt, lek, på natten)
- Trötthet, bristande konc.förmåga (äldre barn)
- Tungt att andas vid ansträngning (äldre barn)

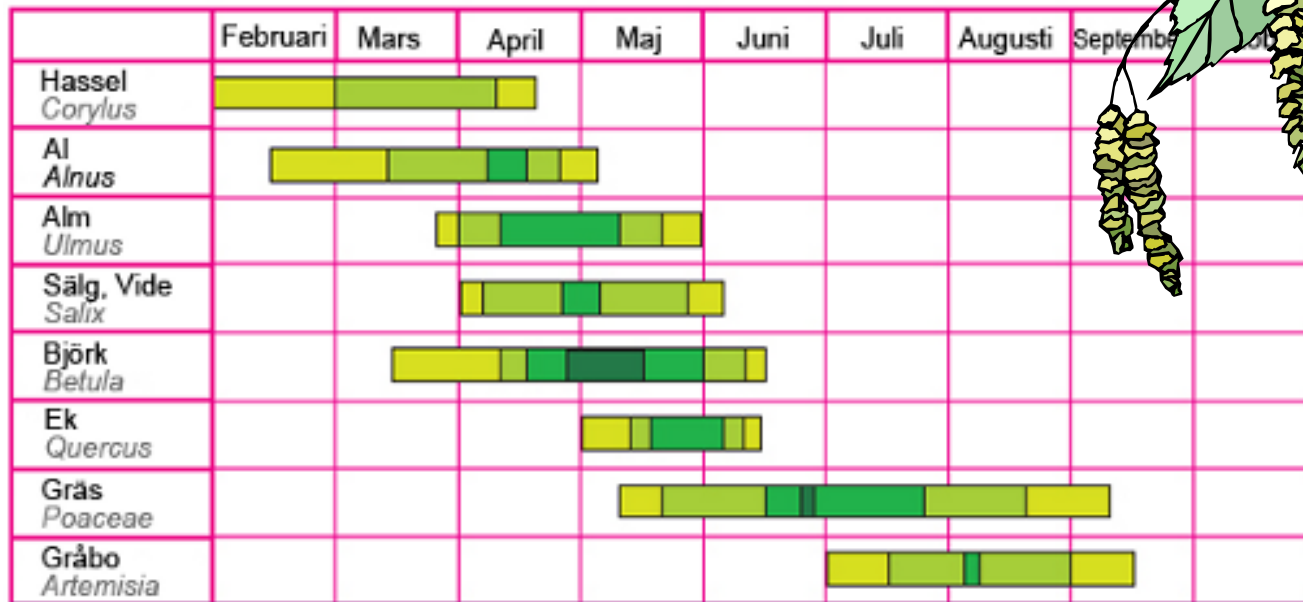
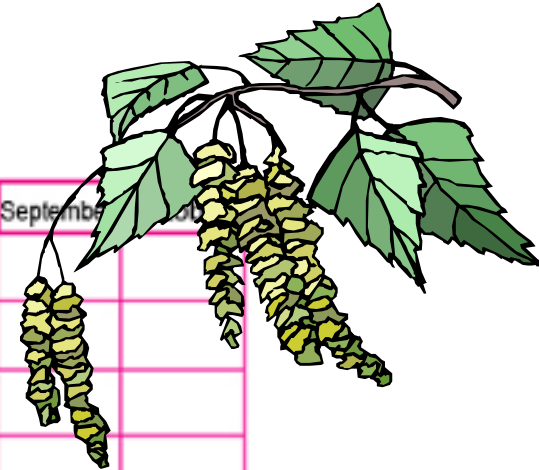

Några ord om pollen och växter

Pollen

Kan förekomma

 Alltid förekommande,
vanligen i måttliga halter

Ofta förekommande,
ofta i låga halter

 Alltid förekommande,
vanligen i höga halter

Hur påverkas pollenallergiska barn i förskola och skola?

- Skolresultat och koncentrationsförmågan påverkas under pollensäsong
- De får sämre sömn och är trötta på dagarna
- Känsla av nedstämdhet och minskad tro på framtiden
- Har lika påverkad livskvalitet som barn med diabetes och epilepsi
- Orkar inte vara ute och leka med sina kompisar kan leda till stillasittande

Kiotseridis et al. Juni 2013

Allergener från pälsdjur i förskola

- Drygt 40% av alla barnfamiljer har pälsdjur
- Katt är det vanligaste husdjuret, c:a 20-25%
- Kattallergi är den vanligaste pälsdjursallergin bland barn i Sverige c:a 10-15%

Råd till allergiska barn

- Det finns idag vetenskapligt stöd för att barn med etablerad allergisk sjukdom mot pälsdjur skall undvika att skaffa pälsdjur särskilt sådana djur de är sensibiliserade mot

Faktorer som har betydelse för uppkomst av astma och allergisjukdom hos barn vetenskaplig sammanfattning (2010)

www.barnallergisektionen.se

Vad är ett djurallergen

- Små molekyler (proteiner=äggviteämnen) som finns i djurens spottkörtlar, urin, talgkörtlar, hud m.fl.
  - I regel mer hos handjur
- Allergener från pälsdjur liknar ofta varandra och korsallergi är vanligt
- Allergener utsöndras, "torkar" och frigörs sedan till luften vi andas
- Har förmåga att "klistra sig" på ytor, t.ex. väggar
- Håller sig luftburna under lång tid

Pälsdjursallergen i skola och förskola

- Många studier har visat att uppmätta allergenhalter i damm är högre i klasser med många pälsdjursägare, jämfört med klasser med få pälsdjursägare
  - Kattallergen vanligast
  - Att rida på fritiden påverkar också halter i klassrummen

En studie om skolbarn med astma visade att...

...barn med kattallergi och astma och *som gick i klasser med många kattägare...*

- hade 3% sämre lungfunktion
- ökade kortisondosen 17%
- använde dubbelt så mycket luftrörsvidgande mediciner

...efter skolstart jämfört med innan

Pälsdjur

- Pälsdjursallergener sitter i stor mängd på kläder och i hår och förs med barnet från en pälsdjursmiljö till en icke pälsdjursmiljö (skolan) därför blir rådet att försöka minimera pälsdjursallergennivåer i förskola och skola.
- Vi vet också att barn med pälsdjursallergi försämras i skolan, behöver mer medicin och blir tröttare och får svårare att sitta still.

Varför är det vanligt med pälsdjursallergen i förskolan?

- Barn med pälsdjur hemma för med sig allergener till förskolan via kläderna och håret
- Många dammsamlade ytor och mycket material
- Stoppade möbler, stolsdynor, gardiner
- Dålig städning → Damm ansamlas
- Många barn i mindre rum
- Underdimensionerad/undermålig ventilation

Irritanter som försämrar:

- Parfymmer
- Tobak
- Kyla, fuktig väderlek
- Infektioner
- Inomhusmiljön, dålig ventilation
- Luftföroreningar

